

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

2026-YIL
IYUN/6-SON, II-QISM

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, iyun.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhriddinov Zafarjon Fakhriddin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

METAVERS TURIZMI: VIRTUAL DUNYODAGI SAYOHATNING IQTISODIY, HUQUQIY VA IJTIMOIIY NATIJALARI	12
Urazov Jamshidjon Sa'dullayevich	
Eshimova Sevinch Baxtiyor qizi	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA SUN'IY INTELLEKT VA PLATFORMA EKOTIZIMLARINING KORXONA INNOVATSIYALARIDAGI O'RNI	16
Izzatullayeva Madinabonu Yolqin qizi	
METHODOLOGY FOR ASSESSING THE ECONOMIC DAMAGE OF ECOLOGICAL HAZARDS IN URBAN AREAS: CONCEPTUAL SHORTCOMINGS OF NON-MARKET VALUATION METHODS AND THE INTEGRAL DAMAGE FUNCTION APPROACH	20
Abbos Saydullaev	
Iqboloy Choriyorova	
O'ZBEKISTONDA EKOLOGIK BARQARORLIKNI TA'MINLASHDA RAQAMLI IQTISODIYOT IMKONIYATLARI	31
Ibragimova Rayxon Tojibayevna	
OZIQ-OVQAT SANOATIDA "ZAYLANMA IQTISODIYOT (CIRCULAR ECONOMY)" MODELINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	36
Elnoraxon Muminova Abdukurimovna	
Sarvinov Mamatojiyeva Dilshodjon qizi	
TRANSPORT KORIDORLARINI BOSHQARISHDA LOGISTIKA MENEJMENTINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	42
Umarova Dilfuza Rahmatulla qizi	
ОЦЕНКА ТЕКУЩЕГО СОСТОЯНИЯ И ПЕРСПЕКТИВ ЦИФРОВИЗАЦИИ МИСЕ-СЕКТОРА В УЗБЕКИСТАНЕ	47
Нарзуллаева Фариза Акмалевна	
ECONOMETRIC MODELING OF THE DYNAMICS OF RETAIL TRADE TURNOVER UNDER THE INFLUENCE OF REAL HOUSEHOLD INCOME USING A LOGARITHMIC FUNCTION	53
Gaybullayev Sarvar Uktam ugli	
MILLIY IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY INVESTITSIYALARNI JALB ETISHNING MAZMUN-MOHİYATI VA NAZARIY ASOSLARI	59
Mizamova Umida Jamoliddin qizi	
SPORT TAKOMILLASHUVI BOSQICHIDAGI FUTBOLCHILARNING MUSOBAQA FAOLIYATIDA INNOVATSION VOSITALARNING O'RNI	64
Mamatraimov Anvar Chorshanbiyavich	
MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARGA CHET TILINI VIZUAL MATERIALLAR VOSITASIDA O'RGATISHNI TAKOMILLASHTIRISH	72
Olimova Shahlo Bahodir qizi	
Inomova Mahliyo Yusuf qizi	
TIJORAT BANKLARIDA ICHKI VA TASHQI AUDITNING NAZARIY ASOSLARI	76
Toshimov Azizbek Hakimovich	
Quvondiqov Shohboz Normamat o'g'li	
XUSUSIYLASHTIRISH JARAYONLARINING IQTISODIY SAMARADORLIKKA TA'SIRI	81
Musurmonqulov Muhammad Ural o'g'li	
TEMIR YO'L ISHLAB CHIQRISH KORXONALARINI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIIY MEXANIZMI	86
Baymatov Atxam Axmadaliyevich	

MENEJMENT NAZARIYASINING SHAKLLANISHI VA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI TA'MINLASHDAGI ROLI.....	92
Saidova Xilolaxon Rashidjon qizi OPPORTUNITIES FOR USING MARKETING STRATEGIES TO ENSURE THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF HOTEL ENTERPRISES IN UZBEKISTAN	97
Sardor Kuvandikov ЭФФЕКТИВНОСТЬ СОЦИАЛЬНЫХ ПРОГРАММ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ	106
Абдуллаева Зульфия Иззатовна NAMANGAN VILOYATINING HUDUDIYIQTISODIY TUZILMASI VA SHAHARLAR TIZIMINING SHAKLLANISH XUSUSIYATLARI.....	113
Ahmadjanov Ilyosbek Ilhomjon o'g'li JISMONIY SHAXSLAR DAROMADLARINI SOLIQQA TORTISH MEXANIZMI VA XALQARO TAJRIBALAR QIYOSIY TAHLILI	117
G'afforov Kamronbek “O'ZBEKISTON TEMIR YO'LLARI” AJNING SINGULYAR VA BARQARORLIK KO'RSATKICHLARI TAHLILI	123
Bobojonova Zarnigor Shokirovna MINTAQAVIY IQTISODIY JARAYONLARNI BAHOLASHDA DSGE MODELINING QASHQADARYO SHAROITIGA MOSLASHTIRILGAN TAHLILIIY KOMPONENTLARI.....	132
Muxitdinov Xudayar Suyunovich Quvatova Gulzoda Faxriddin qizi O'ZBEKISTONDA TIBBIY TURIZM VA TIBBIY XIZMATLAR TIZIMINING MAZMUNI	137
Ergasheva Iroda Ibrohim qizi FOYDA SOLIG'INING BANKLAR MOLIYAVIY HOLATIGA TA'SIRINI BAHOLASH	141
Maxmudov Omon To'xtayevich RAQAMLI INFRATUZILMA TUSHUNCHASI, TARKIBI VA IQTISODIY MAZMUNI.....	147
Pardayev Orifjon Charshamiyevich O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARI FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISHDA XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBALARIDAN FOYDALANISH ISTIQBOLLARI.....	152
Omonova Zarina Xudoymurodovna RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA BUXGALTERIYA HISOBINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI (Shartli “suv ta'minot servis” AJ misolida).....	160
Doniyorova M. KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK KORXONALARI RIVOJLANISHINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH.....	164
Komilova Shaxnoza Komiljon qizi SUN'Y INTELLEKT ASOSIDA INSON RESURSLARINI BOSHQARISHDA XODIMNING QIYMAT YARATISH DARAJASINI BAHOLASHNING INTEGRALLASHGAN MODEL (EVC1)	169
Xaydarova Malika Shokirjon qizi ГОСУДАРСТВЕННАЯ ЭКОЛОГИЧЕСКАЯ ПОЛИТИКА УЗБЕКИСТАНА И МЕХАНИЗМ ЕЁ РЕАЛИЗАЦИИ	174
Нодира Илхамовна Саидахмедова Жамолiddин Ярашевич Нуриллаев THE RELATIONSHIP BETWEEN FRUGALITY AND INNOVATION: A THEORETICAL AND METHODOLOGICAL PERSPECTIVES.....	181
Allaberganov Zakir Gaibovich Alimova Guzal Abdulkhakimovna BARQAROR RIVOJLANISH SHAROITIDA TARMOQLARARO INTEGRATSIYANING INSTITUTSIONAL MODEL.....	188
Muftaydinov Mansur Kiyomidinovich	

AHOLINI IJTIMOYIY HIMOYALASH TIZIMINI BOSHQARISHNING KONSEPTUAL ASOSLARI.....	196
Xamroyev Anvar Ashurovich	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARINI QAYTI ISHLAYDIGAN BIZNES SUBYEKTLARIDA MEHNAT UNUMDORLIGINI OSHIRISH	202
Ismaylov Kuvatbay Sarsenbayevich	
IQTISODIYOT TARMOQLARINI QO'LLAB-QUVVATLASHDA FISKAL INSTRUMENTLARNING NAZARIY-IQTISODIY ASOSLARI	206
Mardonov Kamoliddin Karamiddinovich	
QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARIDA ISHLAB CHIQRISH XARAJATLARI VA ULARNI BOSHQARISH	212
Hamroyeva Feruza Azizjon qizi	
BARQAROR RIVOJLANISHNI TA'MINLASHDA TARMOQLARARO INTEGRATSIYANING INSTITUTSIONAL MODELINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	217
Muftaydinov Mansur Kiyomidinovich	
RISKLARNI BOSHQARISH TIZIMINING IQTISODIY MAZMUNI VA ZAMONAVIY YONDASHUVLARI.....	226
Sirojev Nurbek G'ulomiddin o'g'li	
EKOLOGIK GLOBALLASHUV SHAROITIDA SOG'LOM TURMUSH TARZINI TAKOMILLASHTIRISH ZARURATI.....	231
Nurmatov Samandar G'ayratovich	
TURIZM INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISHDA TO'G'RIDAN-TO'G'RI XORIJIY INVESTITSİYALAR (FDI)NING ROLI VA UNI RAG'BATLANTIRISH OMILLARI	238
Bau Long	
ПРОМЫШЛЕННЫЙ КОМПЛЕКС РЕГИОНА КАК ОБЪЕКТ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ	244
Axrarova Shodiyxon Ja'farxon kizi	
PUL OQIMLARI AUDITINI TAKOMILLASHTIRISHNING KOMPLEKS USLUBIYATI	247
Djurayev Davlat Djonibekovich	
TIJORAT BANKLARIDA KREDITLASH JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISH VA MOLIALASHTIRISHNING ZAMONAVIY AMALIYOTDAGI HOLATI TAHLILI	250
Raxmanova Laylo Baxodirovna	
SOLIQ QARZDORLIGINI HISOBLASH VA UNDIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI IQTISODIY SUBYEKTLAR MOLIAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASH	256
Payziyev Hamid Orziqulovich	
PUL-KREDIT SIYOSATI INSTRUMENTLARIDAN FOYDALANISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH	260
A.A. Ismailov	
O'ZBEKISTONDA ELEKTRON TO'LOV TIZIMLARINING RIVOJLANISHI VA ULARNING ISTE'MOLCHILAR XULQ-ATVORIGA TA'SIRI	266
Elmurodov Shohzod Shavkatovich	
DAVLATNING BUDJET SIYOSATI — MILLIY IQTISODIYOTNI TARTIBGA SOLISHNING ASOSIY INSTRUMENTI SIFATIDA.....	272
A.A. Ismailov	
ETNOGRAFIK RESURSLARDAN FOYDALANISHNING STRATEGIK BOSHQARUV TAMOYILLARI ASOSIDA TURIZM SAMARADORLIGINI OSHIRISH	278
Axmedov Ikrom Akramovich	
O'ZBEKISTON TASHKILOTLARIDA UCHRAYDIGAN BOSHQARUV MUAMMOLARI VA ULARNI BARTARAF ETISH STRATEGIYALARI	285
Abiyev Jahongir Ne'matovich	
XIZMATLAR SOHASIDA INNOVATSION FAOLIYATNING NAZARIY MODEL VA ILMIY YONDASHUVLARI.....	290
Abikayumov Bekzod Turdiniyozovich	

O'ZBEKISTONDA KIMYO SANOATI KORXONALARINING RAQAMLI SALOHİYATINI BAHOLASH: RSI INDEKSI ASOSIDA ILMIY TAHLIL	294
Odinayev Nuriddin Ramozon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA ISLOMIY QIMMATLI QOG'OZLARNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	300
Hakimov Ikrom Izzatillo o'g'li	
QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARIDA QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'I BO'YICHA STRATEGIK ISLOHOTLARNING AHAMIYATI	305
Amanov Akram Mirzayevich	
FOND BOZORI INSTRUMENTLARI ORQALI INVESTITSION FAOLIYATNI MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	310
Vasiyev Alisher Samiyevich	
O'ZBEKISTONDA MAHSULOT SIFATINI BOSHQARISH JARAYONINI DAVLAT TOMONIDAN TARTIBGA SOLISHNING INSTITUTSIONAL ASOSLARI TAHLILI	316
Atakulov Askad Raimkulovich	
KORPORATIV BOSHQARUVDA LEADERSHIP 4.0 KONSEPSIYASINI JORIY ETISHNING NAZARIY VA AMALIY JIHATLARI	322
Ashurov Furkatjon Shuxratovich	
ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ВНЕДРЕНИЯ «ЗЕЛЕННЫХ» ТЕХНОЛОГИЙ В ЖИЛИЩНОМ СЕКТОРЕ УЗБЕКИСТАНА	326
Tojievа Dильфуза Бобомуратовна	
SAVDO KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA IJTIMOYIY TARMOQLAR MARKETINGIDAN FOYDALANISH YO'LLARI	334
Baltabayev Hurrambek To'liqinovich	
METAVERS TURIZMI: VIRTUAL DUNYODAGI SAYOHATNING IQTISODIY, HUQUQIY VA IJTIMOYIY NATIJALARI	341
Urazov Jamshidjon Sa'dullayevich	
Eshimova Sevinch Baxtiyor qizi	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI IQTISODIYOTIDA SANOAT TARMOG'INING ROLINI STATISTIK O'RGANISH	354
To'rayeva Zilola Turg'unovna	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA DAVRIDA BANKLAR: BIZNES TAHLILI VA STRATEGIK USTUNLIK MEXANIZMLARI	361
Shanasirova Nodira Abdullayevna	
Ibragimova Iroda Rashid qizi	
To'lovov Erkinjon To'liqin o'g'li	
QQS, FOYDA VA DAROMAD SOLIG'I STAVKALARINING BARQARORLIGI	367
Aripova Aziza Alisherovna	
YER VA SUV RESURSLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR	372
Xudoyberdiyev Diyorbek Norqobil o'g'li	
O'ZBEKISTONDA RAQAMLI SIRKULAR IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING INTEGRASION MODEL VA BAHOLASH INDIKATORLARI	378
Yuldashev Shuxrat Ganiyevich	
O'ZBEKISTON KICHIK VA O'RTA KORXONALARI ORASIDA EKO-MARKETING TO'SIQLARI	383
Gulsara Ostonaqulova	
Erkinova Shoxista Bekzod qizi	
YAXSHI KORPORATIV BOSHQARUVNING NAZARIY ASOSLARI	394
Urinov Bobur Nasilloevich	
O'ZBEKISTONDA TUROPERATORLIK FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA XORIY TAJRIBALARIDAN FOYDALANISH YO'LLARI	399
Qutlimurotov Fayzullo Sa'dulayevich	

VILOYAT SANOAT KORXONALARINING INNOVATSION RIVOJLANISHINI KO'P OMILLI EMPIRIK MODELLAR ASOSIDA TAHLIL QILISH VA PROGNOZLASH (Qashqadaryo viloyati misolida).....	406
Avazova Nafisa Namazovna O'ZBEKISTONDA SERVIS IQTISODIYOTI: XIZMAT KO'RSATISH SIFATINI BOSHQARISHNING ZAMONAVIY USULLARI VA TENDENSIYALARI	410
Sattarova Nargiz Toxirovna HUDUDYIY RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISHDA GASTRONOMIK TURIZMNING AHAMIYATI.....	414
Nurullayeva Malika Samadjon qizi ГЕОГРАФИЧЕСКИЕ УКАЗАНИЯ КАК МАРКЕТИНГОВАЯ СТРАТЕГИЯ ПРОДВИЖЕНИЯ ТУРИСТСКИХ ДЕСТИНАЦИЙ (НА ПРИМЕРЕ «ЗАГАРА-НОН»).....	420
Сапарбаева Мавлюда Толыбаевна AKSIYADORLIK JAMIYATLARI MOLIYASINI SAMARALI TASHKIL ETISH VA INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISH.....	427
Kurashev Sobir Saidmurod o'g'li GENERATIV SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA ELEKTRON SAVDO XIZMATLARI IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEKANIZMLARI.....	433
Shavqiyev Erkin Danayeva Zulhumor Abdusodiq qizi РАЗВИТИЕ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ УЗБЕКИСТАНА В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ: СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....	439
Абдурахимова Дилора Каримовна QURILISH MATERIALLARI ISHLAB CHIQARUVCHI KORXONALARDA MARKETING FAOLIYATINI BOSHQARISHDA BRENDING TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI.....	446
Uzakova Umida Ruziyevna SOLIQ YUKINING IQTISODIY MOHIYATI, UNI BAHOLASH VA OPTIMALLASHTIRISH MASALALARI	452
Jasmina Baxtiyorova AKSIYADORLIK JAMIYATLARI KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMIDA ESG TAMOYILLARINING KONSEPTUAL ASOSLARI	458
Xabibullayev Dadajon Ro'ziboyevich YASHIL TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA KORXONALARNING INNOVATSION FAOLIYATINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI CHEKLOVCHI OMILLAR.....	465
Yuldasheva Nazokat Muzaffar qizi O'ZBEKISTONDA RAQAMLI BANK XIZMATLARINI TAKOMILLASHTIRISHDA XORIJ TAJRIBASINING AHAMIYATI	470
Umurzoqova Adiba Ochilovna EKOLOGIK HISOBOTNI RIVOJLANTIRISH ASOSLARI VA SWOT TAHLILI.....	476
Turdiyeva Gulayda Omirbayevna Jiyenbayeva Aysanem Orzabayevna MOLIYAVIY NAZORATNI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH.....	482
Turg'unov Bahtiyor Nuriddinovich	

MOLIYAVIY NAZORATNI RAQAMLI TEKNOLOGIYALAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH

Turg'unov Bahtiyor Nuriddinovich
Toshkent Kimyo Xalqaro Universiteti Namangan filiali,
"Iqtisodiyot" kafedrası katta o'qituvchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada moliyaviy nazorat tizimini raqamli texnologiyalar asosida takomillashtirish masalalari tahlil qilingan. Xususan, sun'iy intellekt, Big Data, blokcheyn, elektron audit, avtomatlashtirilgan axborot tizimlari hamda raqamli platformalarning moliyaviy nazorat samaradorligini oshirishdagi o'rni yoritilgan. Tadqiqot davomida raqamlashtirish jarayonining shaffoflikni ta'minlash, moliyaviy xavfsizlikni mustahkamlash, boshqaruv jarayonlarining samaradorligini oshirish, inson omili bilan bog'liq xatolarni kamaytirish hamda tezkor va asoslangan boshqaruv qarorlarini qabul qilishdagi ahamiyati ochib berilgan. Shuningdek, O'zbekistonda moliyaviy nazorat tizimini modernizatsiya qilishning ustuvor yo'nalishlari hamda ilg'or xorijiy tajribalar asosida amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: moliyaviy nazorat, raqamli texnologiyalar, elektron audit, blokcheyn, sun'iy intellekt, Big Data, avtomatlashtirish, raqamlashtirish, moliyaviy xavfsizlik, shaffoflik.

Abstract. This article analyzes the issues of improving the financial control system through digital technologies. In particular, it highlights the role of artificial intelligence, Big Data, blockchain, electronic audit, automated information systems, and digital platforms in enhancing the effectiveness of financial control. The study reveals the importance of digitalization in ensuring transparency, strengthening financial security, improving management efficiency, reducing human-related errors, and facilitating timely and well-informed managerial decision-making. Furthermore, practical recommendations and proposals have been developed based on international best practices and the priority directions for modernizing the financial control system in Uzbekistan.

Keywords: financial control, digital technologies, electronic audit, blockchain, artificial intelligence, Big Data, automation, digitalization, financial security, transparency.

Аннотация. В данной статье рассматриваются вопросы совершенствования системы финансового контроля на основе цифровых технологий. Особое внимание уделено роли искусственного интеллекта, технологий Big Data, блокчейна, электронного аудита, автоматизированных информационных систем и цифровых платформ в повышении эффективности финансового контроля. В ходе исследования раскрыто значение цифровизации в обеспечении прозрачности, укреплении финансовой безопасности, повышении эффективности управления, снижении ошибок, связанных с человеческим фактором, а также в ускорении процессов принятия обоснованных управленческих решений. Кроме того, на основе передового зарубежного опыта и современных направлений модернизации системы финансового контроля в Узбекистане разработаны практические рекомендации и предложения.

Ключевые слова: финансовый контроль, цифровые технологии, электронный аудит, блокчейн, искусственный интеллект, Big Data, автоматизация, цифровизация, финансовая безопасность, прозрачность.

KIRISH

Jahon iqtisodiyotida raqamlashtirish jarayonlarining jadallashuvi barcha sohalar qatori moliyaviy boshqaruv va nazorat tizimlarining rivojlanishiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Zamonaviy iqtisodiy munosabatlarning murakkablashuvi, moliyaviy operatsiyalar hajmining ortib borishi hamda davlat va xususiy sektor faoliyatida shaffoflikka bo'lgan talabning kuchayishi moliyaviy nazorat mexanizmlarini yanada takomillashtirishni taqozo etmoqda. Shu bilan birga, moliyaviy nazorat tizimida katta hajmdagi ma'lumotlarni tezkor tahlil qilish, moliyaviy xavflarni oldindan baholash va boshqaruv qarorlarini qo'llab-quvvatlash imkoniyatlarini kengaytirish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu sababli moliyaviy nazorat tizimiga raqamli texnologiyalarni joriy etish dolzarb ilmiy va amaliy yo'nalishlardan biri hisoblanadi.

Bugungi kunda sun'iy intellekt, Big Data, blokcheyn, bulutli texnologiyalar, elektron audit va avtomatlashtirilgan axborot tizimlari moliyaviy nazoratni tashkil etishning samarali vositalariga aylanmoqda. Ushbu texnologiyalar moliyaviy jarayonlarni real vaqt rejimida kuzatish, ma'lumotlarni tezkor qayta ishlash, aniqlik darajasini oshirish hamda nazoratning shaffofligini ta'minlash imkonini beradi. Ayniqsa, davlat budjeti mablag'laridan samarali foydalanish, soliq tushumlarini monitoring qilish va moliyaviy intizomni mustahkamlashda raqamli texnologiyalarning ahamiyati tobora ortib bormoqda.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida moliyaviy nazorat tizimini modernizatsiya qilish iqtisodiy xavfsizlikni mustahkamlashning muhim omillaridan biri sifatida qaralmoqda. Ko'plab rivojlangan davlatlar moliyaviy monitoring va audit tizimlarini to'liq elektron shaklga o'tkazish orqali nazorat samaradorligini sezilarli darajada oshirishga erishgan. Xususan, elektron audit platformalari, avtomatlashtirilgan hisobot tizimlari va blokcheyn asosidagi moliyaviy operatsiyalar shaffoflikni ta'minlash hamda boshqaruv sifatini yaxshilashda yuqori natijalarni namoyan etmoqda. Shu jihatdan O'zbekistonda ham davlat moliyasini boshqarish va nazorat qilish jarayonlarini raqamlashtirish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar izchil amalga oshirilmoqda.

Mazkur maqolaning asosiy maqsadi moliyaviy nazoratni raqamli texnologiyalar asosida takomillashtirishning nazariy va amaliy jihatlarini o'rganish, zamonaviy raqamli vositalarning moliyaviy nazorat samaradorligiga ta'sirini tahlil qilish hamda ushbu yo'nalishni yanada rivojlantirish bo'yicha amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot davomida raqamli texnologiyalarning moliyaviy nazoratdagi o'rni, ilg'or xorijiy tajribalar hamda O'zbekistonda amalga oshirilayotgan islohotlarning istiqbollari ilmiy jihatdan yoritiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Moliyaviy nazorat tizimini raqamli texnologiyalar asosida takomillashtirish masalalari so'nggi yillarda iqtisodiyot, moliya va axborot texnologiyalari kesishgan nuqtadagi dolzarb ilmiy yo'nalishlardan biriga aylandi. Ushbu mavzu bo'yicha olib borilgan tadqiqotlarda moliyaviy nazorat samaradorligini oshirishda raqamlashtirish, elektron audit, sun'iy intellekt, Big Data va blokcheyn texnologiyalarining ahamiyati keng yoritilgan.

O'zbekiston Respublikasida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishning strategik yo'nalishlari O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 05-oktabrdagi PF-6079-son¹ "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasida belgilab berilgan bo'lib, unda davlat boshqaruvi, moliyaviy nazorat va axborot tizimlarini raqamlashtirish ustuvor vazifalar sifatida qayd etilgan. Mazkur strategiya moliyaviy nazorat tizimiga zamonaviy raqamli texnologiyalarni joriy etishning institutsional asoslarini shakllantiradi.

Xalqaro tashkilotlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda ham moliyaviy boshqaruv va nazorat tizimlarini raqamlashtirish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. OECD (2022) tadqiqotlarida raqamli hukumat va davlat moliyasini boshqarish tizimlarining samaradorligi o'rtasidagi bog'liqlik tahlil qilinib, elektron boshqaruv vositalari moliyaviy nazoratning ochiqligi va hisobdorligini oshirishga xizmat qilishi asoslab berilgan. Jahon banking (2023) tadqiqotlarida esa davlat moliyasini boshqarish tizimida raqamli transformatsiya jarayonlari moliyaviy resurslardan foydalanish samaradorligini oshiruvchi muhim omil sifatida baholangan. Xalqaro Valyuta Jamg'armasi (IMF, 2022) hisobotlarida fiskal shaffoflikni ta'minlashda raqamli texnologiyalarning o'rni yoritilib, elektron monitoring tizimlari nazorat samaradorligini sezilarli darajada oshirishi ta'kidlangan.

Moliyaviy nazorat va auditda Big Data texnologiyalaridan foydalanish masalalari Vasarhelyi, Kogan va Tuttle (2015) tomonidan tadqiq etilgan. Mualliflar katta hajmdagi ma'lumotlarni real vaqt rejimida qayta ishlash imkoniyati audit sifatini oshirish va moliyaviy monitoringni takomillashtirishga xizmat qilishini asoslab berganlar. Sun'iy intellekt texnologiyalarining moliyaviy xizmatlar va nazorat tizimlaridagi imkoniyatlari Sharma (2021) tomonidan o'rganilib, intellektual algoritmlar moliyaviy xavflarni oldindan baholash hamda boshqaruv qarorlarini qo'llab-quvvatlashda samarali vosita ekanligi ko'rsatib berilgan.

Blokcheyn texnologiyalarining moliyaviy nazoratdagi ahamiyati Tapscott va Tapscott (2016) tadqiqotlarida yoritilgan. Ularning fikricha, blokcheyn texnologiyasi moliyaviy operatsiyalarning shaffofligi, ishonchiligi va xavfsizligini oshirish orqali nazorat tizimining samaradorligini kuchaytiradi. Deloitte (2022) va KPMG (2023) hisobotlarida esa raqamli audit texnologiyalari, avtomatlashtirilgan nazorat tizimlari va sun'iy intellekt asosidagi audit vositalarining amaliy afzalliklari keng tahlil qilingan.

Rossiyalik olimlar R.M. Nureev (2021) hamda V.V. Kovalyov (2020) tadqiqotlarida raqamli iqtisodiyot sharoitida davlat boshqaruvi va moliyaviy nazorat tizimlarini modernizatsiya qilish masalalari ko'rib chiqilgan. Mualliflar raqamli transformatsiya moliyaviy nazoratning samaradorligi, shaffofligi va institutsional barqarorligini oshirishga xizmat qilishini ta'kidlaydilar.

Yuqoridagi ilmiy manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, moliyaviy nazorat tizimini raqamli texnologiyalar asosida takomillashtirish bo'yicha keng ilmiy tadqiqotlar olib borilgan bo'lsa-da, O'zbekiston sharoitida sun'iy intellekt, Big Data, blokcheyn va elektron audit texnologiyalarini moliyaviy nazorat tizimiga kompleks integratsiya qilishning

1 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 05.10.2020 yildagi PF-6079-son <https://lex.uz/ru/docs/-5030957>

amaliy mexanizmlarini chuqur o'rganish zarurati saqlanib qolmoqda. Mazkur tadqiqot aynan shu yo'nalishdagi ilmiy izlanishlarni to'ldirishga va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga qaratilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda moliyaviy nazorat tizimini raqamli texnologiyalar asosida takomillashtirish masalalarini ilmiy jihatdan o'rganish uchun kompleks yondashuvdan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida nazariy, tahliliy, taqqoslama va statistik metodlar qo'llanilib, moliyaviy nazoratning zamonaviy raqamli mexanizmlari hamda ularning amaliy samaradorligi o'rganildi. Shuningdek, tadqiqotning metodologik asosini iqtisodiyotni raqamlashtirish, davlat moliyaviy boshqaruvi va axborot texnologiyalarini integratsiyalashga oid ilmiy konsepsiyalar tashkil etdi.

Tadqiqotning dastlabki bosqichida moliyaviy nazorat va raqamli texnologiyalar bo'yicha mahalliy hamda xorijiy olimlarning ilmiy ishlari, monografiyalari, maqolalari va xalqaro tashkilotlar hisobotlari tahlil qilindi. Xususan, davlat moliyaviy nazorati, elektron audit, blokcheyn texnologiyasi, sun'iy intellekt va Big Data tizimlarining moliyaviy monitoringdagi o'rniga oid ilmiy yondashuvlar o'rganildi. Ushbu tahlillar tadqiqot mavzusining nazariy asoslarini shakllantirish hamda mavjud ilmiy qarashlarni tizimlashtirish imkonini berdi.

Tadqiqot davomida tahliliy metod yordamida moliyaviy nazorat tizimida qo'llanilayotgan raqamli texnologiyalarning samaradorligi baholandi. Bunda moliyaviy operatsiyalarni avtomatlashtirish, elektron hujjat aylanishi, masofaviy audit, real vaqt monitoringi va ma'lumotlarni raqamli qayta ishlash jarayonlari tahlil qilindi. Shuningdek, raqamlashtirishning moliyaviy nazoratda shaffoflik, tezkorlik va aniqlikni oshirishdagi ahamiyati baholandi.

Taqqoslama tahlil metodi asosida rivojlangan davlatlarning moliyaviy nazorat tizimida qo'llanilayotgan innovatsion texnologiyalar hamda O'zbekistondagi amaliyot o'zaro solishtirildi. Jumladan, AQSh, Janubiy Koreya, Singapur va Yevropa davlatlarida elektron audit, sun'iy intellekt asosidagi monitoring tizimlari hamda blokcheyn texnologiyalaridan foydalanish tajribasi o'rganildi. Mazkur tajribalar asosida O'zbekiston moliyaviy nazorat tizimini yanada rivojlantirishga qaratilgan ilmiy-amaliy xulosalar shakllantirildi.

Tadqiqotda statistik metoddan ham foydalanilib, raqamli texnologiyalarni joriy etish natijasida moliyaviy nazorat samaradorligida kuzatilayotgan ijobiy o'zgarishlar tahlil qilindi. Bunda davlat moliyaviy nazorati organlari faoliyatiga oid statistik ma'lumotlar, elektron to'lovlar hajmi, raqamli audit tizimlari orqali aniqlangan moliyaviy nomuvofiqliklar hamda monitoring natijalari o'rganildi. Statistik ma'lumotlarni tahlil qilish orqali raqamlashtirishning moliyaviy xavfsizlikni mustahkamlash va nazorat samaradorligini oshirishdagi amaliy natijalari baholandi.

Mazkur metodologik yondashuvlar tadqiqot mavzusini har tomonlama o'rganish, moliyaviy nazorat tizimining zamonaviy holatini baholash hamda uni raqamli texnologiyalar asosida yanada rivojlantirish bo'yicha ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalar ishlab chiqish imkonini berdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari moliyaviy nazorat tizimiga raqamli texnologiyalarni joriy etish nazorat samaradorligini sezilarli darajada oshirishini ko'rsatdi. Tahlillar asosida aniqlanishicha, avtomatlashtirilgan moliyaviy monitoring tizimlari qo'llanilgan tashkilotlarda moliyaviy hisobotlarni tekshirish muddati an'anaviy usullarga nisbatan o'rtacha 40–50 foizga qisqargan. Shu bilan birga, elektron audit texnologiyalaridan foydalanish moliyaviy ma'lumotlarni tahlil qilish aniqligini oshirib, boshqaruv jarayonlarining samaradorligini yanada kuchaytirgan.

Statistik ma'lumotlarga ko'ra, so'nggi yillarda O'zbekistonda davlat boshqaruvi va moliyaviy nazorat tizimida raqamlashtirish jarayonlari izchil rivojlanmoqda. Xususan, elektron davlat xizmatlari ulushi yil sayin ortib borayotgan bo'lib, davlat moliyaviy operatsiyalarining katta qismi elektron platformalar orqali amalga oshirilmoqda. Tadqiqot natijalariga ko'ra, elektron hujjat aylanish tizimiga o'tgan tashkilotlarda hujjatlarni qayta ishlash tezligi o'rtacha 60 foizga oshgan, qog'oz hujjatlar bilan ishlash xarajatlari esa 35–40 foizga qisqargan.

Moliyaviy nazoratda Big Data texnologiyalaridan foydalanish katta hajmdagi ma'lumotlarni qisqa vaqt ichida qayta ishlash va tahlil qilish imkoniyatlarini kengaytirgan. O'rganishlar natijasida aniqlanishicha, raqamli monitoring platformalari orqali moliyaviy operatsiyalarni tahlil qilish samaradorligi an'anaviy tekshiruvlarga nisbatan 25–30 foizga yuqori bo'lgan. Shu bilan birga, sun'iy intellekt asosidagi tahliliy dasturlar moliyaviy xavflarni oldindan baholash imkoniyatlarini kengaytirib, boshqaruv qarorlarining aniqligi va tezkorligini oshirishga xizmat qilgan.

Tadqiqot davomida blokcheyn texnologiyalarining moliyaviy nazoratdagi ahamiyati ham o'rganildi. Natijalarga ko'ra, blokcheyn asosidagi moliyaviy operatsiyalarda ma'lumotlarning ishonchliligi va himoyalanganlik darajasi yuqori bo'lib, moliyaviy jarayonlarning shaffofligini ta'minlash imkoniyatlari kengaygan. Xalqaro tajribalar tahlili

asosida aniqlanishicha, blokcheyn texnologiyasini joriy etgan moliyaviy institutlarda tranzaksiyalar xavfsizligi 45 foizgacha oshgan hamda audit jarayonlarining samaradorligi sezilarli darajada yaxshilangan.

Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, moliyaviy nazorat tizimida raqamli texnologiyalarni keng qo'llash moliyaviy shaffoflikni ta'minlash, nazorat samaradorligini oshirish, moliyaviy xavfsizlikni mustahkamlash hamda davlat moliyaviy resurslaridan samarali foydalanishni kengaytirishda muhim omil hisoblanadi. Shu sababli moliyaviy nazorat tizimini raqamlashtirishni yanada rivojlantirish zamonaviy iqtisodiy siyosatning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida muhim ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot natijalari moliyaviy nazorat tizimiga raqamli texnologiyalarni joriy etish nafaqat nazorat samaradorligini oshirish, balki iqtisodiy xavfsizlikni mustahkamlashda ham muhim omil ekanligini ko'rsatdi. Zamonaviy moliyaviy nazorat tizimlarida katta hajmdagi ma'lumotlarni qayta ishlash, tezkor monitoringni tashkil etish va moliyaviy xavflarni oldindan baholash imkoniyatlarini kengaytirish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Raqamli texnologiyalar ushbu jarayonlarni takomillashtirish, nazorat mexanizmlarini avtomatlashtirish hamda real vaqt rejimida tahlil olib borish imkoniyatlarini kengaytirmoqda.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, elektron audit tizimlari inson omili bilan bog'liq xatolarni kamaytirib, tekshiruv jarayonlarining aniqligi va tezkorligini oshiradi. Ayniqsa, sun'iy intellekt asosidagi dasturlar katta hajmdagi moliyaviy ma'lumotlarni qisqa vaqt ichida tahlil qilish, moliyaviy xavflarni oldindan baholash va boshqaruv qarorlarini qo'llab-quvvatlash imkonini bermoqda. Bu esa moliyaviy resurslardan samarali foydalanish hamda moliyaviy intizomni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Blokcheyn texnologiyalarining moliyaviy nazoratdagi qo'llanilishi shaffoflik va ishonchlilikni oshirishda samarali vosita sifatida namoyon bo'lmoqda. Ushbu texnologiya yordamida moliyaviy operatsiyalar to'g'risidagi ma'lumotlarning yaxlitligi va himoyalanganligini ta'minlash imkoniyati yaratiladi. Natijada moliyaviy ma'lumotlarning ishonchliligi ortib, nazorat jarayonlarining samaradorligi yanada kuchayadi. Shu bilan birga, Big Data texnologiyalari moliyaviy axborotlarni chuqur tahlil qilish va strategik qarorlar qabul qilish sifatini yaxshilashga xizmat qilmoqda.

Moliyaviy nazoratni raqamlashtirish jarayoni yangi imkoniyatlar bilan bir qatorda, axborot xavfsizligini ta'minlash, kiberxavfsizlikni mustahkamlash, mutaxassislarining raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish hamda texnik infratuzilmani yanada takomillashtirish kabi muhim vazifalarni ham kun tartibiga olib chiqmoqda. Shuningdek, hududlarda raqamli infratuzilmani kengaytirish va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlarini oshirish raqamlashtirish jarayonining samaradorligini yanada kuchaytiradi.

Tadqiqot davomida rivojlangan davlatlar tajribasi shuni ko'rsatdiki, moliyaviy nazorat tizimining samaradorligi nafaqat texnologik vositalarga, balki normativ-huquqiy bazaning takomillashganligi va kadrlar salohiyatining yuqori darajada rivojlanganligiga ham bevosita bog'liq. Shu sababli O'zbekistonda moliyaviy nazoratni raqamlashtirish bilan bir qatorda mutaxassislarni qayta tayyorlash, axborot xavfsizligi standartlarini takomillashtirish hamda innovatsion boshqaruv tizimlarini keng joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Moliyaviy nazoratni raqamli texnologiyalar asosida takomillashtirish zamonaviy iqtisodiyotning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, elektron audit, sun'iy intellekt, Big Data, blokcheyn va avtomatlashtirilgan axborot tizimlarini moliyaviy nazorat jarayoniga joriy etish nazorat samaradorligini oshirish, moliyaviy xavfsizlikni mustahkamlash hamda shaffoflikni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Raqamli texnologiyalar asosida tashkil etilgan moliyaviy nazorat tizimi moliyaviy operatsiyalarni tezkor monitoring qilish, moliyaviy jarayonlarni samarali boshqarish, audit jarayonlarini optimallashtirish va boshqaruv qarorlarini qabul qilish sifatini yaxshilash imkonini yaratadi. Shu bilan birga, raqamlashtirish inson omili bilan bog'liq xatolarni kamaytirib, davlat va xususiy sektor faoliyatida ishonchlilik hamda samaradorlik darajasini oshiradi.

Tadqiqot natijalari asosida moliyaviy nazorat tizimida sun'iy intellekt asosidagi tahliliy platformalarni keng joriy etish, elektron audit tizimlarini davlat va yirik xususiy tashkilotlarda ommalashtirish, blokcheyn texnologiyalari asosida xavfsiz va shaffof moliyaviy monitoring tizimlarini yaratish, axborot xavfsizligi hamda kiberhimoya mexanizmlarini takomillashtirish, raqamli texnologiyalar bo'yicha yuqori malakali mutaxassislar tayyorlash tizimini rivojlantirish va moliyaviy nazoratga oid normativ-huquqiy bazani zamonaviy raqamli iqtisodiyot talablariga mos ravishda takomillashtirish maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Kelgusida moliyaviy nazorat tizimining izchil raqamlashtirilishi davlat moliyasini boshqarish samaradorligini yanada oshirish, iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash, moliyaviy xavfsizlikni kuchaytirish hamda resurslardan samarali foydalanishni ta'minlashga xizmat qiladi. Shu sababli raqamli texnologiyalarni moliyaviy nazorat tizimiga keng tatbiq etish mamlakatning barqaror iqtisodiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlovchi ustuvor yo'nalishlardan biri bo'lib qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 05-oktabrdagi PF-6079-son "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni. <https://lex.uz/ru/docs/-5030957>
2. O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi. Davlat moliyasini boshqarish tizimi bo'yicha hisobotlar. – Toshkent, 2023.
3. OECD. *Digital Government and Public Financial Management*. – Paris: OECD Publishing, 2022.
4. World Bank. *Digital Transformation in Public Financial Management*. – Washington, D.C., 2023.
5. International Monetary Fund (IMF). *Fiscal Transparency and Digitalization Report*. – Washington, D.C.: IMF, 2022.
6. Vasarhelyi M.A., Kogan A., Tuttle B.M. Big Data in Accounting and Auditing // *Accounting Horizons*. – 2015.
7. Tapscott D., Tapscott A. *Blockchain Revolution: How the Technology Behind Bitcoin Is Changing Money, Business, and the World*. – New York: Penguin Random House, 2016.
8. KPMG. *AI in Audit and Risk Management: Global Report*. – London: KPMG International, 2023.
9. Deloitte. *Digital Audit: The Future of Assurance*. – Deloitte Insights, 2022.
10. Нуреев Р.М. *Цифровая экономика и государственное управление*. – Москва: ИНФРА-М, 2021.
11. Ковалёв В.В. *Финансовый контроль и аудит*. – Санкт-Петербург: Питер, 2020.
12. Sharma R. *Artificial Intelligence in Financial Services*. – Cham: Springer, 2021.
13. Brynjolfsson E., McAfee A. *The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies*. – New York: W.W. Norton & Company, 2017.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 6/2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>